№ 145 Օգոստոսի 7 (19) 1881 Օգոստոսի 7 (19) № 145

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Գորուց: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա: Հայոց խնդիր: Անգլիա: Գերմանիա:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Նամակ Գերմանիայից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳՈՐՈՒՑ

Օգոստոսի 3-ին

«Մշակի» ընթերցողներին արդէն յայտնի է Ուփլիսցիխէ գիւղը, որ գտնվում է Գորուց դէպի արեւելք 5 վերստ հեռաւորութեամբ: Ընթերցողը նոյնպէս գիտէ, որ այս գիւղի հայերը յունադաւանութիւն էին ընդունում այնտեղի ծխատէր Բարամեանց քահանայի վատ վարմունքի պատճառով: «Մեղուն» ուզում էր այն լուրը փարատել, բայց ինչպէս կը փարատէր երբոր հաստատ լուր էր:

Ուփլիսցիխէ գիւղի բնակիչները բոլորը հայեր են, և այնտեղ ոչ մի վրացի չը կայ: Վրացիներից ոչ մէկը չէ համարձակվում գնալ և բնակվել այնտեղ, որովհետև վախենում են այն խօսքից, որ ասում են թէ եթէ վրացին գնայ և բնակվի այնտեղ կենդանի չի մնայ: Ասում են իբր թէ երբեմն վրացիք գնացել են այնտեղ բնակվելու, բայց չէ անցել մի փոքր ժամանակ բոլորը կոտորվել են: Ուփլիսցիխէցի բնակիչները նեղ տեղ ընկնելով իրանց քահանայից, խնդիր էին տուել հոգևոր իշխանութեանը, որով խնդրում էին հեռացնել այն քահանային, ապա թէ ոչ պատրաստ էին ընդունելու յունադաւանութիւն: խնդրի հետ ուղարկել են իրանց ուղղած Թիֆլիսի նահանգապետին խնդրի պատճէնը, որով խնդրում էին նահանգապետից իրաւունք տալ իրանց ընդունել յունադաւանութիւնը: Բայց վերջը իմանում ենք, որ թէպէտ նահանգապետի խնդրի պատճէնը ուղարկել են հոգևոր իշխանութեանը, բայց նահանգապետին իսկական խնդիրը այլ ևս չեն ուղարկել:

Հոգևոր իշխանութիւնը լսել է ուփլիսցիխեցոց խնդիրը և Բարամեանց քահանային Ուփլիսցիխէից տեղափոխել է Դիրբ գիւղը, որ գտնվում է Գորուց 30 վերստ հեռաւորութեամբ: Լսում ենք, որ տնխսխիդեցիք իմանալով Բարամեանց քահանայի վատ վարմունքը և Դիրբի հեռաւորութիւնը Ցխնխսիդից, որ չէ կարողանում 30 վերստից գալ և հովուել իրանց՝ չեն ընդունում: Ի հարկէ տնխսխիդեցիք չեն կարող առանձին քահանայ պահել և սրանք ուզում են որ իրանց հովուի Գորու քահանաներից մէկը: Իսկ Ուփլիսցիխէում նշանակվեց Դիրբի Գուլեանց քահանան, որը Բարամեանցից առաջ հովվում էր ուփլիսցիխեցիներին: Լսում ենք, որ Գուլեանցին Ուփլիսցիխէ նշանակելու ժամանակ Մամբրէ վարդապետը պայման է կապել նրա հետ, որ 120 ր. ուղարկի իրան, հակառակ դէպքում կը տեղափոխվի Տղվիաւ գիւղը, որ գտնվում է Գորուց 12 վերստ հեռաւորութեամբ: Գուլեանց քահանան չունենալով այդքան փող, որ միանուագ ուղարկէր Մամբրէին, ուղարկել է Մամբրէին միայն 30 ր. Միքայէլ քահանայ Ալմէջեանցի ձեռքով, որը կարծեմ հէնց այդ նպատակով էր ուղարկած Մամբրէից, իսկ մնացած 90 ր. խոստացել է յետոյ ուղարկել և չը գիտեմ այն էլ ուղարկեց թէ ոչ: Փառք ու պատիւ Թիֆլիսում Մամբրէ վարդապետին, իսկ Էջմիածնում Մանկունի եպիսկոպոսին: Այժմ Գուլեանց քահանան յուսահատութեան մէջ է, դեռ ինքն էլ չը գիտէ Ուփլիսցիխէում կը մնայ թէ կը տեղափոխվի Տղվիաւ: Ի հարկէ այդ կախված է Մամբրէից: Խեղճ ժողովուրդն էլ չէ իմանում թէ ինքը լիակատար իրաւունք ունի իր հովիւը ընտրելու և ոչ թէ Էջմիածինը: Երբ Գուլեանցը տեղափոխվեց Ուփլիսցիխէ գիւղը, Դիրբեցիք յուսահատված մնացին, վերջապէս ինչպէս որ եղաւ այս քահանան համոզեց նրանց թէ հոգևոր իշխանութեան կամքն այսպէս է:

Այս տարի Վառեան գիւղում, որ գտնվում է Գորուց դէպի արեւմուտք 8 վերստ հեռաւորութեամբ, ընդունել է յունադաւանութիւն Ծղալօբ Խիզանեանց անունով մի մարդ իր ընտանիքով: Սրա պատճառն այն է որ Բուխս գիւղի Ցարութիւն քահանան, որ հովվում է և վառեանցիներին, լաւ չէ վարվում ժողովրդի հետ և ամենայն ինչ ուզում է կողոպտել նրանից: Ծղալօբ Խիզանեանցը կալի ցորեն պարտ է եղել այս քահանային և չէ ունեցել որ տար և խոստացել է տալ, եթէ փոքր ինչ կը սպասի: Բայց սա չէ սպասել և ստիպել է որ անշուշտ շուտով տայ, եթէ ոչ ոտ չի դնի նրա տունը: Այսպէս էլ եղաւ: Ջնցաւ մի փոքր ժամանակ, այս մարդը որդի ունեցաւ և հրաւիրեց իր քահանային որ տուն օրհնի, բայց քահանան չէ գնում: Այստեղի գիւղերում այնպիսի սովորութիւն կայ, որ երբ երեխան ծնվեց, եթէ իսկոյն տունը չը օրհնվի, պիղծ են համարում այն տունը և ոչ ոք չէ համարձակվում գնալ այնտեղ մինչև չօրհնվի: Խիզանեացը ճարահատեալ դարձեալ հրաւիրում է իր քահանային և ասում է թէ եթէ դու չես գալ՝ վրաց քահանային կը բերեմ, դարձեալ չէ գնում: Վերջապէս Խիզանեանցը յուսահատված հանում է չորերը կանգնում է առուակի ափը, հրաւիրում է վրաց քահանային և մկրտվում է վրաց ծէսով, սրան հետևում է և իր ընտանիքը, հետևելու են և միւսները, նրանք էլ նեղացած լինելով Բուխսի Ցարութիւն քահանայից: Այսպիսի օրինակներ շատ կան, բայց որ մէկն ասեմ, կամ ո՞ր մէկը գրեմ:

Դարձնում ենք սրա վրա հոգևոր իշխանութեան ուշադրութիւնը և խնդրում ենք որ ուշադրութիւն դարձնի հայ գաւակների վրա, իր որդոց վրա, հետաքրքրվի այս բաներով, տէրութիւն անի, խնամք տանի, արժանաւոր քահանաներին վարձատրի և անարժաններին պատժի: Թէ չէ Վրաստանի գիւղերի հայերը կորած են թէ կրօնով և թէ ազգով, որովհետև ով որ հայլուսաւորչականներից մի այլ դաւանութիւն է ընդունում, կարծում է թէ ազգով էլ փոխվեց: Դարձեալ խնդրում ենք հոգևոր իշխանութեանը, որ շուտով նշանակի այստեղ մի օրինաւոր յաջորդ, և մի և նոյն ժամանակ հրամայի մանգալ գիւղերը և ոչ թէ տանը նստի և աչքերը դէպի դուռն ունենայ դարձրած թէ արդեօք գիւղի քահանաներից ոչ մէկը չէ՞ գալիս ընծաներով: Յաջորդի պարտքն է հոգևոր կառավարութեան կանոնաւոր ձև տալը և մանգալ գիւղերն և այսպիսի խռովութեանց և անբաւականութեանց առաջն առնելը:

Գորեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օր չէ անցնում որ մեր խմբագրատանը չը ներկայանային խնդրատու բազմաթիւ մարդիկ, որոնցից մինը նիւթական օժանդակութիւն է խնդրում, միւսը խնդրում է որ մենք պաշտօն տանք նրան, երրորդը որ մենք նրա որդուն ուսում տանք, և այլն: Ո՞ւր են մեր հարուստները, ո՞ւր է մի հայոց բարեգործական ընկերութիւն: Մենք մեր կարողութեան չափ արդէն անում ենք՝ համ թ ա ն ա ք ո վ, դրչով ենք աշխատում, համ էլ մեր գրպանից հազարներ ենք զըոնում լրագրի դէֆիցիտի վրա: Մնացածը թող ուրիշներն անեն:

—

Յայտնի է որ այս րոպէիս կան Ռուսաստանում չորս թէ հինգ հրէական օրգաններ ռուսերէն լեզուով, որոնք ամեն հարցերում քաջու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

(Վերջ)

«Տեսնելով՝ որ շատերը մեզ չեն հասկացել և գուցէ շատերը չեն համակրեր մեր կանոնագրի զանազան կէտերին, մենք որոշեցինք մեր ազգային լրագրերի միջոցաւ յայտարարել ընկերութեանս նպատակը և նորա կանոնագրութեան գլխաւոր կէտերը մեր ազգայնոց և խոնարհաբար խնդրել թէ բարեսիրտ խմբագիրներէն և թէ առհասարակ բարեացակամ ազգայիններէն, որ նրանք չը խնայեն մեզմէ իրանց կարծիքը և դիտողութիւնները, տան մեզ խորհուրդ և ցոյց տան միջոցներ գործը առաջ տանելու: Ներկայ տարւոյս սեպտեմբեր ամսոյ 11-ին, ընկերութեանս տարեդարձի օրը, մենք ընդհանուր ժողով մի պիտի անենք և մեր կանոնագիրը պիտի վերանայենք, յուսամք, որ մինչև այդ օրը մեր ազգայինք չեն զլանար մեր խնդիրքը կատարել, ինչպէս և ձեր կարծիքը, բարեկամ, այս գաղափարի մասին»:

—Շատ գեղեցիկ միտք է, պատասխանեցի ես, բայց ելի մտքովս անցաւ, խեղճ, խեղճ երիտասարդներ, ինչպէս ազնիւ է ձեր սիրտը և միանգամայն ինչպէս պարզ. դուք կարծում էք թէ ձեր յայտարարութեան միւս օրը աշխարհիս չորս կողմէն վեր կը կենան հայերը ու իրանց առողջ դատողութիւնը, իրանց օգտաւէտ խորհուրդները ձեզ կառաջարկեն, բայց «թէ խաչն իմն է, նորա զօրութիւնը ես գիտեմ», ձեր ձայնը կը լինի ձայն բարբառոյ յանապատի. այո, կը կարդան ձեր յայտարարութիւնը, կիմանան ձեր թախանձանօք խնդիրքը, բայց նոյն րոպէին մոռացութեան գետի մէջ կը խեղդեն դայն «դատարկ բան է, ֆանֆարոնութիւն է» ասելով: Գուցէ գտնվեն ոմանք, որոնք կատարեն ձեր խնդիրքը, բայց զգո՛յշ կացէք, այնպիսի պրոգրամներ ձեզ կուղարկեն, որ դուք կը շտապէք ձեր յայտարարութիւնը յետ առնելու, գիտէք որ հայերը սիրում են միայն պրօգրամներ տալ: Դուք յոյս էք դնում մեր բարձր ուսում առածների վրա, դուք կարծում էք թէ ձեր բարի ցանկութիւնների ու ազգօգուտ գործունէութիւնը նրանց սրտերում աւելի շուտով արձագանք կը գտնեն, բայց սխալվում էք, ազնիւ բարեկամներ, նրանք օտար են ձեզ, դադարեց բաբախել նրանց կուրծքում այն սիրտը, որը բաբախում էր ուսանողական աթոռի վրա նստած ժամանակը, նրանք վերկացան այդ աթոռից, վայր իջան իրողական կեանք շրջանը և մոռացան շուտով իրանց սրտի քաղցր բաբախումը, այժմ այդ սրտերը բաբախում են իրանց տէրերի գրպանների համեմատ, նրանց տակտով, զանազան ալլիւրներ, տեսակ տեսակ տրէլներ անելով. ուքան էլ մեծ ուշադրութեամբ ականջ դնէք այդ երաժշտութեանը ոչ մի ազգային նօտա չէք լսի նորա մէջ: Չէք հաւատում ասածիս, կասկածո՞ւմ էք սրա ճշմարտութեանը, ոչինչ, ես չեմ նեղանում, յուսամ, որ փաստին կը հաւատաք, արդարութեան դէմ չէք մեղանչի, համեցէք, բաց արէք ձեր ընկերութեան անդամոց ցուցակը և նայեցէք բարձր ուսումնարաններից, կամ, որ կոչում էք, ինտելիգենցիայից քանի անձինք են գրվել ընկերութեանդ անդամ. կատարեցէք խնդիրքս և ես ձեզ իրաւունք եմ տալիս, որ եթէ երեք—չորսէն աւելի անուն գտնէք, վեր առէք այդ ցուցակը և աչքս կոխեցէք: Բայց, փառք Աստուծոյ, աչքս անփաս մնաց և ինքներդ համոզվեցիք, որ ասածս ուղիղ է. սակայն տեսնում եմ, որ դուք երկմտութեան մէջ էք, կատարելապէս հաւատ չէք ընծայում ասածիս, ասում էք որ մէկ օրինակով ոչինչ չէ կարելի ապացուցանել, շատ գեղեցիկ, մի ուրիշ օրինակ բերեմ. վեր առէք «Մշակի», «Մեղու Հայաստանի» և ազգային այլ լրագիրների անցեալ տարւոյ համարները և ուշադրութեամբ փնտռեցէք նրանց մէջ ի թիւս սովեալներին նպաստողների մեր ինտելիգենցիայի, մեր բարձր ուսում ստացած և այսօր բարօրութեան մէջ ապրող անձանց անունները, որքան կը գտնէք, շատ քիչ: Է՛հ, ազնիւ բարեկամներ, մի հարկադրէք ինձ, որ ուրիշ օրինակներ բերեմ, նրանք շատ են, բայց թէ ժամանակը չէ ներում և թէ իմ ու ձեր սրտերին նեղութիւն է պատճառում ճշմարտութեան խոստովանելը, ուրեմն աւելի լաւ է լռենք...: Գուցէ այս ես ասէք, թէ այդ անձինքը բոլոր սրտով համակրում են ձեզ, բայց նրանց նիւթական միջոցները չեն ներում ձեզ օգնելու. դադարեցէք, խնդրեմ, հաւերն անգամ կը խնդան ձեր ասածին. չը կարողանալ որ և իցէ 12 ֆրանկ ($4^1/_2$ րուբլի) տարեկան վճարել ձեր ընկերութեանը, այդ մի և նոյնն է, թէ սանդուղքի մէկ աստիճանից չը կարողանալ միւսի վրա ելլել. և ինչ է, ասէք խնդրեմ, $4^1/_2$ րուբլին բժշկի համար—մէկ անգամ հիւանդի երակը բռնել, իրաւաբանի համար—երեք խօսք, ինժեների, տեխնիկի համար—մատիտի մէկ գիծ, երկրագործի համար—մէկ թիզ գետին, վաճառականի համար—մէկ արշին կտաւ և այլն և այլն: Ո՛չ, բարեկամներ, թողնենք հանգիստ մեր ինտելիգենցիան, մեր բարձր ուսում ստացած պարոններին, առանց ձեր ընկերութեան էլ նրանց գործերը շատ են. չէ՞ որ նրանք պէտք է մտածեն իրանց օգուտների, շահերի վրա, իրանց կենսական պիտոյքների մասին, շահաւէտ պաշտօններ և ամենայն տեսակ կոնֆորտներ ձեռք բերելու վրա, թողնենք դրանց հանգիստ և մեր աչքերը դարձնենք մեր մշակ, երեսի քրտինքով օրական հացը վաստակող եղբարց վրա. մեր, այսինքն, ազգի ոյժը նրանք են, ձեզ համակրող և ձեզ նպաստողը նրանք են, նրանց քրտնքի կաթիլներն են, որ հատիկ հատիկ թափվելով ազգային աւազանի մէջ՝ կազմում են յորդահոս առու և լուանում, մաքրում ազգի վէրքերը, նրանք են ազգի այն գետակները, որ իրանց արագ ընթացքով պտղացնում են ազգի ջաղացները. մինչդեռ մեր ինտելիգենցիային պատկանող պարոնները ազգի համար ուրիշ ոչինչ չեն, բայց եթէ այն լճակները, որոնք գեղեցիկ մարգագետինների վրա գետեղված՝ միայն անցուդարձողների աչքերին գեղեցիկ տեսարան են ներկայացնում, ոչինչ օգուտ չը բերելով, դրանց ջուրը անգամ չէ կարելի խմել, որովհետև միշտ մէկ տեղ կանգնելով և չը նորոգվելով՝ նա հոտել է: Եթէ ասածս սուտ է և զրպարտութիւն ապա թող ապացուցանեն այդ պարոնները դորա հակառակը, թող ցոյց տան դրանք փարիզի ուսանողներին իրանց համակրութիւնը նրանց ընկերութեանը նպաստելով. բայց ցոյց տան գործով և ոչ միայն խօսքով, ահա լաւ պատեհ. ընկերութիւնը կարօտ է թէ նիւթական օգնութեան, թէ հիմնաւոր, առողջարար խորհուրդների, թող սթափեն դրանք իրանց վրայից այդ սպանիչ անտարբերութիւնը ու մահացուցիչ թմրութիւնը և ձեռք կառկառեն իրանց եղբայրներին, մի խօսքով թող ճանչնան և կատարեն իրանց բարոյական պարտքը. այն ժամանակ ես մեղայ կը գամ դրանց առաջ և դրանց ձեռքերը համբուրելով ներողութիւն կը խնդրեմ սխալանացս համար:

Փարիզ գտնվելով՝ ես չէի կարող օգուտ չը քաղել հանգամանքէն և չայցելել մեր վերջին թագաւոր Լևոն Զ-ի գերեզմանը, ուստի մէկ օր պ. Ռաֆայէլեանի ընկերութեամբ գնացի Սէն-Դէ-

թեամբ պաշտպան են հանդիսանում հրէաների իրաւունքների: Բայց Մոսկվայի կամ Ս. Պետերբուրգի հարուստ հայերից ոչ մինը չը գտնվեցաւ որ այնքան ազնիւ լինէր ռուսերէն լեզուով թէ կուզ մի շաբաթաթերթ հիմնելու, որ լինէր հայոց օրգան, ինչպէս մենք շատ անգամ առաջարկեցինք: Մենք Անանովի կամ Սանասարովի պէս միլիոններ չունենք, բայց մնզանից, Թիֆլիսի հայ խմբագիրներից ամեն մէկը հազարներ է զոհում իր հրատարակութեան տարեկան դէֆիցիտը ծածկելու համար, իսկ մի Անանով, մի Սանասարով, որոնք միլիոններ ունեն, միթէ նոյնը չեն կարող անել, մանաւանդ որ մի փոքր շաբաթաթերթ շատ ծախս էլ չի պահանջի: Այդ տեսակ շաբաթաթերթ անվարձ թղթակիցներ կունենայ ամեն կողմից, մենք մեր կողմից խոստանում ենք այնքան թղթակցութիւններ ուղարկել, որ հազիւ թէ կը տեղաւորվեն շաբաթաթերթի մէջ: Ամօթ հարուստ հայերին, եթէ այդ տեսակ գործ չը կատարեն:

—

Ռուս լրագիրները հաղորդում են որ Նէժին քաղաքում պատահել է այս օրերս հրէաների մի սարսափելի ջարդ: Հրէաների բոլոր խանութները և տները ոչնչացրած են, նրանց ապրանքները ջուրն են նետված: Անկարգութիւնը դադարեցրած է զօրքերի միջամտութեամբ:

—

‹С. Петерб. Вѣд.› լրագիրը հաղորդում է որ Ս. Պետերբուրգում դիտաւորութիւն կայ հիմնելու մի բիւրօ անգրագէտ մարդկանց համար խնդիրքներ և նամակներ գրելու համար:

—

Մեզ պատմում են որ մի թիֆլիսեցի ծննդկան կին դիմում է մի քահանայի հաղորդվելու համար: Քահանան հարցնում է արդեօք խոստովանվել է կինը: Սա պատասխանում է. ‹իմ խիղճս աւելի հանգիստ է չը խոստովանված սուրբ հաղորդութիւնն ընդունել, քան թէ չոքել այժմեան մեր քահանաների առջև, որոնք հասարակ մահկանացուներից էլ աւելի անբարոյական են. իմ խիղճս չի ներէ ինձ այդ տեսակ հովիւներին իմ մեղքերս խոստովանել. առաջ ինքներդ զըստվեցէք, յետոյ մեզ խոստովանեցրէք:› Այդ լսելով քահանան մերժում է հաղորդութիւն տալ ճշմարտախօս կնոջը:

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են: ‹Կառավարութեան թոյլտուութեամբ 1880 թւի սեպտեմբեր ամսից բացված են Շամախու քաղաքային ուսումնարանում մանկավարժական կուրսերը, որտեղ պիտի պատրաստվեն գիւղական կամ ծխական դպրոցների դաստիարակիչներ: Այդտեղ ընդունվում են թէ քաղաքային դպրոցի վերին, այսինքն երրորդ դասատնում աւարտողները և թէ նրանք, որոնք կարողանում են հարցաքննութիւն տալ: Այս տարի այդ մանկավարժական կուրսերում աւարտեցին իրանց ուսման ընթացքը 6 աշակերտներ, որոնցից հինգը հայեր են և մի ռուս: Սրանցից միայն երեքը, որոնց թւում և ռուս ուսուցչական նիւթական միջոցներ ունեն, որ կարողանան մտնել ուսուցչական ինստիտուտը, իսկ մնացած երեքը, ինչքան էլ ուզենային շարունակել իրանց մանկավարժական կրթութիւնը, անկարող են, կատարելապէս չքաւոր լինելով: Վատ չէր լինի եթէ մեր դրամատէրերը նիւթապէս օգնէին նրանց իրանց նպատակին հասնելու համար:› Ո՞ւր է մի հայոց բարեգործական ընկերութիւն:

—

Մեզ գրում են ԿՈՒԼՊԻՑ հետևեալը: ‹Ձեր լրագրի № 107 մէջ կարդացի Իգդիրից գրած նամակը ազահութեան մասին, որի մէջ նամակագիրը առաջարկում է 16 հարցեր, որոնց ես ժամանակով գուցէ կը պատասխանեմ մանրամասնաբար:›

—

‹Новости› լրագիրը հաղորդում է որ կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի մտցնել Լեհաստանում տեղական լեզուով դասատւութիւնը տարրական դպրոցներում, ընդարձակել լեհական լեզուի, գրականութեան և պատմութեան մատակարարութիւնը միջնակարգ դպրոցներում և ընդարձակել Լեհաստանի մամուլի ազատութեան իրաւունքը: Վարշավայի գեներալ-նահանգապետի Ալբէդինսկու Ս. Պետերբուրգ գալը, ասում են, կապ ունի այդ մտադրված րէֆորմաների իրագործման հետ:

—

Ռուսաց ամբողջ ազատամիտ մամուլը, առանց քննելու ‹Գօլօս› լրագրի դադարման հիմնական պատճառները, խոր ցաւակցութիւն է յայտնում նոյն իսկ այդ լրագրի վեց ամսեայ դադարման առիթով: ‹Русскій Курьеръ› նուիրել է այդ հարցին մի առաջնորդող յօդուած, որի մէջ, ինչպէս և ‹Порядокъ›, ‹Страна›, ‹Московскій Телеграфъ› և ուրիշներ, ցանկութիւն է յայտնում որ վերջապէս լրագրութիւնը ազատվի ադմինիստրացիայի կամայականութեանից և ենթարկվի դատաստանական իրաւասութեանը:

—

Վիէննայի ‹Journal d'Orient› լրագիրը արդէն սկսել է տպել յօդուածներ հայերի մասին: Այդ յօդուածներից մինը ‹Մասիս› լրագիրը արդէն արտատպել էր իր յուլիսի 30-ի համարում: Մեզ խնդրում են յայտնել որ յիշեալ լրագրին գրվել ցանկացողները թէ մի ամբողջ տարով, թէ վեց ամսով, կարող են փողերը (8 րուբլ կամ 4 րուբլ) իրանց հասցէի հետ միասին ուղարկել կամ ‹Մշակի› խմբագրութիւնը, կամ ուղղակի Վիէննա, բայց ոչ թէ անմիջապէս ‹Journal d'Orient› լրագրի խմբագրութեանը, այլ հետևեալ հասցէով, Вѣна (Австрія) M. H. Hovhannessian, pour remettre au ‹Journal d'Orient›. փողի հետ, թէ մեզ, թէ Վիէննա, բաժանորդը անպատճառ պէտք է ուղարկէ և իր հասցէն:

—

‹С. Петерб. Вѣдомости› լրագրի № 177 մէջ տպվեցաւ մի բանասիրական ‹Археологическій съѣздъ въ Тифлисѣ› վերնագրով: Գրողը իրան ցոյց է տալիս լեզուագիտութեան և հնագիտութեան մէջ հմուտ անձն, բայց զարմանալի է որ այդ յօդուածի և ‹Голосъ› լրագրի № 144 թղթակցութեան մէջ Էմինի դէմ, որ մենք արտատպեցինք ‹Մշակի› մէջ, մեծ նմանութիւն ենք գտնում ոճի, գրելու ձևի վերաբերութեամբ: Նոյն հայհոյանք, նոյն կոպիտ վարմունք Էմինի դէմ: Գուցէ Էմինը մեծ սխալներ էլ անում է իր գրուածքի մէջ Մովսէս Խորենացու վերաբերութեամբ, բայց մենք դարձեալ չենք հասկանում ինչ նպատակ պէտք է ունենայ մարդը այդ ստորին հայհոյական ոճով գրելու, խօսելով ծանր, լեզուագիտական, պատմական և հնագիտական հարցերի մասին: Կարելի էր քննադատել սառը և քաղաքավարի կերպով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Բելգիական ‹Independance Belge› լրագրում կարդում ենք հետևեալ դատողութիւնը:

Գամբէտտայի ճառը, որ նա ասեց Տուրի մէջ, ոչ ոքին չը բաւականացրեց: Հանրապետականները դժգոհ են, մանաւանդ արմատական հանրապետականները: Ոմանք ասում են թէ նա շատ քիչ է խօսել, ոմանք պնդում են թէ շատ երկար է խօսել: Արմատական կուսակցութիւնը իր օրգաններում մեղադրում է Գամբէտտային, թէ նա ձգտում է դէպի դիկտատուրա: Բայց, աւելացնում է լրագիրը, Գամբէտտան այնքան զգոյշ է, որ այդ տեսակ սխալ և վտանգաւոր ընթացք չի բռնի:

ՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐ

—

„Донская Пчела“ լրագիրը տպել է հետևեալ հեռագիրը: „Բերլինից հեռագրում են Standart անգլիական լրագրին, թէ մինչև որ լորդ Դիւֆըրին ճնշում է ներգործում Թիւրքաց կառավարութեան վրա Թիւրքաց Հայաստանի մէջ րէֆորմներ մտցնելու վերաբերութեամբ, այդ ժամանակ պատմում են իբր թէ կոմս Լօրիս-Մէլիքօվ գրել է մի նամակ Ներսէս պատրիարքին Կ. Պօլիս, որի մէջ նա համոզում է սրբազանին այլ ևս չը պահանջել րէֆորմներ, որոնց իրագործելը կարող էր միայն Թիւրքիայի իշխանութեանը աւելի ոյժ տալ: Կոմսը իբր թէ աւելացնում է իր նամակի վերջը, որ մօտ է այն ժամը, երբ հայերը բոլորովին ազատված կը լինեն օսմանեան լուծից:“ Այդ լուրից „Донская Пчела“ լրագիրը եզրափակում է, որ երևի եւրոպական պետութիւնները վճռել են ոչ թէ րէֆորմներ պահանջել Թիւրքաց Հայաստանի համար, այլ վերականգնեցնել Թիւրքաց Հայաստանի կատարեալ քաղաքական անկախութիւնը: Այդ միտքը ռուսաց լրագիրը յայտնում է իր № 57 մէջ (օգոստոսի 2-ին), իսկ մի քանի համարներից առաջ նոյն „Донская Пчела“ և ուրիշ ռուս մի քանի լրագիրներ տպել էին այն լուրը, թէ որովհետև մինչև այժմ Թիւրքիան պարտ է Ռուսաստանին պատերազմական ծախսերը (կօնտրիբուցիա) և այդ ծախսերը չէ վճարում, Ռուսաստանը դիտաւորութիւն ունի այդ ծախսերի հաշւում պահանջել Թիւրքաց Հայաստանը, և այդ երկիրը միացնել Անդրկովկասին: Եթէ ուղիղ

* * *

նի, որը Փարիզէն մօտ մի ժամուայ ճանապարհ է: Հոյակապ եկեղեցին մտանք թէ չէ՛ պահապանը մեր առաջը ընկաւ և միայն գաղղիացուն յատկացեալ քաղաքավարութեամբ մեզ ցոյց տուեց ամեն բան երկար ու բարակ պատմութիւններ անելով ամեն մի թագաւորական դամբարանի, ամեն մի արքայազնի գերեզմանի առաջ. փոքրիկ խաչ մի, արքայական թագ մի, ժանգոտված պղնձէ ճրագակալ մի չը մնաց, որի հետ մեզ չը ծանօթացնէր պերճախօս գաղղիացին. մէկ ժամէն աւելի պտըտեցրեց մեզ նա եկեղեցու մէջ, բայց տակաւին Լևոնի անունը չարտասանեց: Վերջապէս նա քաղաքավարութեամբ մեզ գլուխ տուաւ ասելով՝ որ մենք բոլորը տեսանք. ‹իսկ հայոց թագաւոր Լևոն Զ-ի գերեզմանը› հարցրի ես: ‹Ախ, պարոնայք, ներեցէք, ես չը գիտէի, թէ դուք հայ էք, որովհետև միայն հայերը երբեմն գալով այստեղ հետաքրքրվում են տեսնել իրանց թագաւորի գերեզմանը›, այս ասելով նա մեզ տարաւ դէպի եկեղեցու ձախ կողմի մի խորշ, որտեղ միայնակ գտնվում էր Լևոնի գերեզմանը: Գերեզմանի վրա պարկած է Լևոն Զ-ի սպիտակ մարմարիոնէ մարդահասակ արձանը՝ թագը գլխին և գաւազանը ձեռքին: Ինչպէս զարմացայ, երբ տեսայ, որ գերեզմանի արձանագիրը միայն գաղիերէն է, իսկ հայերէն մի բառ անգամ չը կայ: 1393 թւականէն մինչև այսօր քանի՜ քանի հայեր են եկել Փարիզ և գնացել այդ գերեզմանը տեսնելու, միթէ և ոչ մէկի մտքովը չանցաւ մի փոքր քարէ կամ պղնձէ տախտակի վրա փորագրել տալ հայերէն բառերով մեր վերջին թագաւորի անունն ու մահուան թւականը և տեղաւորել տալ գերեզմանի վրա, միթէ դրա համար էլ մեծ ծախս է պէտք. ո՜հ, որքան անհոգ ենք մենք, հայերս....

Դեռ Նիս եղած ժամանակս բաղդս ինձ յաջողեց ծանօթանալ մի պօլսեցի հայրենասէր և պատուարժան հայի հետ՝ պ. Զօնդ անունով, որը բաւականին գործած է ազգային գործոց մէջ և ամեն ազգօգուտ սկզբանց մէջ պարագլուխ է կանգնած, թէպէտ և շատերի նման փող փչել և թմբուկ զարնել չէ տուած: Երբ մենք կը պատահէինք միասին, որ կը լինէր բաւական յաճախ, պարոնը միշտ կը խնդրէր ինձ պատմել մեր ազգային հերոսների վրա, որոնք հռչակաւոր եղան վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ և երբ ես կը պատմէի կոմս Լօրիս-Մելիքօվի, Լազարեվի, Տէր-Ղուկասովի և Շօլկովնիկօվի արածները՝ կը տեսնէի թէ ինչպէս ծերունու աչքերը կը վառվէին, թշերը կը կարմրէին ու, կարծես, մարդը կայտառ երիտասարդի մի կը վերափոխվէր: Օր մի բարեբաղդաբար պատահեցի այս ծանօթիս Փարիզի փողոցների մէկուն մէջ, ‹դուք ինձ ծանօթացրիք ձեր երևելի և մեզ սիրելի գեներալների հետ, ասաւ նա ինձ ձեռքս առնելով, այժմ կուզեմ ես ձեզ անձամբ ծանօթացնել մեր երևելի Փաշայի հետ, եթէ ընդդէմ ոչինչ չունէք›: Պարոնի խօսքը Եւրոպային լաւ ծանօթ և մօտիկ ժամանակներս Եգիպտոսում մեծ դեր խաղացած հայազգի Ն. Փաշայի համար էր, որուն տեսնելը ի վաղուց ինձ համար բաղձանք եղած էր, ուստի հասկանալի է թէ ինչ սիրով ես ընդունեցի այդ առաջարկութիւնը: Փաշան մեզ ուրախութեամբ ընդունեց և չը նայելով ոչ իր տարիքին և ոչ բարձր աստիճանին մեծ սիրելութիւն ցոյց տուաւ (դա ինձ համար մէկ նոր բան էր, որովհետև յայտնի է թէ հայ աստիճանաւորը ինչ արհամարհանօք է վարվում իրենից ստորինի հետ): Առաջին վարկեանէն ես գրավվեցի փաշայէն, որովհետև ուշադրութեամբ տնտղելով նրա դէմքի գծագրութիւնը, ես նմանութիւն գըտայ լուսահոգի Արգաս Արտեմիչ Տէր-Ղուկասովի հետ, իսկ այս վերջինս որքա՜ն չէր գրաւում միմիայն իր գեղեցիկ և իմաստալից աչքերով, մի կողմ թողնելով նրա առաքինի յատկութիւնները: Մի քանի ընդհանուր հարցմունքներից յետոյ փաշան ցանկութիւն յայտնեց իմանալ ռուսահպատակ հայերի ներկայ տնտեսական, քաղաքական և մտաւորական դրութիւնը. ես մի քանի խօսքերով նկարագրեցի այդ դրութիւնը, ասելով՝ որ ռուսաց օրէնսդրութեան ու ներքին քաղաքականութեան առջև ոչ մի զանազանութիւն չը կայ բնիկ ռուսի և այլազգի հպատակների մէջ, ուրեմն վերջիններիս դիմաց արձակ համարձակ բաց են այն բոլոր ճանապարհները, որոնք տանում են դէպի լուսաւորութիւն և բարօրութիւն: ‹Ես էլ այդպէս էի կարծում, որովհետև ռուսաց տէրութիւնը եւրոպական քաղաքակրթեալ և արդարադատ տէրութիւններէն մէկն է, այժմ ձեր խօսքերէն աւելի համոզվեցայ, ասաւ Փաշան և աթոռը առաջ քաշեց, բայց ասէք խնդրեմ, արդեօք ձեր հայերը փոքր ի շատէ հետաքրքրվո՞ւմ են իրանց թիւրքիաբնակ եղբարց դրութիւնով, թէ բոլորովին մոռացել են նրանց›: Ես իսկոյն չը պատասխանեցի այս հարցին, այլ մի խոր հայեացք ձգեցի հարցնողի վրա, կուզէի իմանալ այդ իսկ նրա ցանկութիւնն է, թէ միայն ինձ, իբրև իր հիւր խօսակցութեամբ զբաղեցնելու համար է: Փաշան անհանգիստ էր. նա անհամբերութեամբ սպասում էր պատասխանիս: ‹Թիւրքիաբնակ հայերի դրութիւնը այսօր մեզ համար օրական հարց է դարձել. մեր սեփական պիտոյքները այնքան մեր աչքով չեն գալի, որքան այդ տառապեալների անելք դրութիւնը, սրա ապացոյց թող լինի այն անհագին օգնութիւնը, որ մենք արինք անցեալ տարուայ սովի ժամանակ (վա՜յ իմ հոգուն, այստեղ փոքր ինչ չափիցն անցայ), բայց բացի նիւթականը մենք ուրիշ միջոց չունենք նրանց օգնելու և եթէ բոլորովին յուսակտուր չենք մի օր նրանց վիճակը բարւոքված տեսնելու, այդ էլ նրա համար է, որ մեր յոյսերը ձեզպիսի անձանց վրա է, փաշայ, ձեր անունը լաւ ծանօթ է Եւրոպային և եթէ կամենաք, կարող էք օգնել ձեր ազգին›:

Այժմ հերթն իմն էր, ես էի սպասում նրա պատասխանին և լաւ նշմարեցի, թէ ինչպէս իմ վերջին խօսքերը դուրեկան չէին պարոնին, բայց նա հարկադրված էր մի բան ասել, ուստի ուսերը վերքաշեց ու փոքր ինչ ձայնը բարձրացնելով՝ ասեց. ‹ինչ անեն մեզպէսները, երբ մեր մէջ միաբանութիւն չը կայ, միթէ Բերլինի աւագաժողովի ժամանակ ես չը տուի մերայնոց իմ ծրագիրը, *) որ չընդունեցին, որ իմս թողած, նրանք իրանցը ներկայացրին, որ անարժան համարեցին ինձնից խորհուրդ հարցնել, ես ինչ անեմ, ինչ մեղ ունեմ. վերաւին երկու հոգևորական ուղարկեցին աւագաժողովին, ինչ շինեցին նրանք, Սան-Ստէֆանոյի դաշնագրութեան 16-որդ յօդուածը 61-ի փոխել տուին, մեծ բան արին, չէ՞ բարեկամ›:

— Կատարելապէս իրաւունք ունէք դժգոհ լինելու, ձերդ գերազանցութիւն, մերոնք մեծ սխալ արին, բայց այդ սխալը ոչ թէ գիտութեամբ արին, այլ անգիտութեամբ և այժմ արդէն ուշ է դրա ուղղելը, սակայն միթէ մնում է միայն ձեռները խաչել և նստել, միթէ չը կայ մի հնար որ և լցէ կերպով նորէն հարցը առաջ բերել›: ‹Դրա համար, պատասխանեց փաշան, պէտք է որ կրկին մի աւագաժողով լինի, առանց անոր ոչինչ չի լինի›: ‹Ի՞նչպէս, բացականչեցի ես զարմացմամբ, ուրեմն պէտք է սպասենք, որ Թիւրքը պատերազմ հրատարակէ մի տէրութեան հետ, կրկին աւագաժողով լինի

*) Արժէ, որ այդ ծրագրի հետ ծանօթանայ ընթերցողը. յոյս ունեմ որ մի օր նա լոյս կը տեսնէ պատուական ‹Մշակի› էջերի մէջ:

է կոմս Լօրիս-Մելիքօվի Ներսէսին գրած նամակը, նա ուրեմն ասելով թէ ժամը մօտ է երբ օսմանեան հայերը բոլորովին կազատվեն օսմանեան լուծից, դրանով հաստատել է որ ամբողջ Հայաստանը միացրած կը լինի Ռուսաստանի հետ, ինչպէս և հաղորդել էին մի քանի շաբաթ առաջ թէ ռուս և թէ օտար լրագիրները:

ԱՆԳԼԻԱ.

Լոնդոնի տուած տարեկան սովորական ճաշի ժամանակ Գլադստոն մի ճառ արտասանեց, որով ընդհանուր հայեացք ցցեց կառավարութեան անցեալ տարվայ քաղաքականութեան վրա և յայտնեց իր կարծիքները Անգլիայի ընթացող ներքին և արտաքին գործերի մասին: Նա ցաւակցութիւն յայտնեց մի քանի դէպքերի առիթով, որոնք ստորացնում են պարլամենտի արժանաւորութիւնը: Այդ ակնարկութիւնները վերաբերում էին իրլանդական պատգամաւորների գործունէութեանը և պահպանողականների անհամբերողութեանը Բրէդլօի վերաբերութեամբ: Գլադստոն յանդիմանեց պահպանողականներին, որ նրանք ժողովրդական օրինաւոր ներկայացուցչին արգելեցին մտնել պարլամենտը, պատճառ բերելով նրա կրօնական համոզմունքների կասկածաւոր լինելը: Ամենքը կը նկատեն նոյնպէս և այն, որ Գլադստոն Թիւրքաց կառավարութիւնը բռնաւոր և ճնշող անուանեց և նկատեց, թէ Անգլիայի օգնութեամբ Թեսալիան և Էպիրոսը ազատված են Թիւրքաց ճնշումից: Անգլիայի այժմեան յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ բարեկամական են և Գլադստոնի յայտնութիւնը Թիւրքաց կառավարութեան բռնակալութեան մասին երևի փոթորիկ կը բարձրացնի Թիւրքաց քաղաքական շրջանների մէջ: Առհասարակ Գլադստոն չէ ծածկում իր կարծիքները օտար կառավարութիւնների գործողութիւնների մասին և հարկաւոր ժամանակ յայտնում է նրանց հրապարակաւ, ուշադրութիւն չը դարձնելով դիպլոմատիկան սովորութիւնների վրա: Մի տարի ու կէս սրանից առաջ, երբ Գլադստոն ընտրութիւնների ժամանակ յաղթեց Բիկօնսֆիլդին, այնպիսի խստութեամբ խօսեց Աւստրիայի դէմ, որ նոր մինիստրութիւն կազմելուց յետոյ նա ստիպված եղաւ պաշտօնապէս ներողութիւն խնդրել աւստրիական կառավարութենից սովորական քաղաքական բարեկամութիւնը պահպանելու համար: Այս անգամ Գլադստոնի յայտնած կարծիքը Թիւրքաց կառավարութեան բռնաւորութեան մասին բոլորովին այլ նշանակութիւն ունի, որովհետև այդ խօսքերը դիտմամբ են արտասանված:

Օգոստոսի 3-ին Բրէդլօի կուսակիցները մի ժողով կազմեցին, ուր Բրէդլօ ճառախօսեց: Նա նկարագրեց այն տխուր անցքը, որի հետևանքը նրա արտաքսելն էր պարլամենտից: Բրէդլօի պատմութիւնը ոչինչով չէ գանազանվում լրագրական յօդուածներից: Բրէդլօ գանգատվում էր, որ նրան կոպտութեամբ դուրս արին պարլամենտից փոխանակ նրան բանտարկելու սպիկերին չը հնազանդվելու համար, ինչպէս օրէնքը պահանջում է: Նա հաստատեց իր ասածը, որ, եթէ կամենայ, նրա շուրջ մի միլիօն մարդիկ կը հաւաքվեն: Բայց մի և նոյն ժամանակ խորհուրդ տուեց իր բարեկամներին չափաւոր լինել և ասաց, որ բռնութիւնը յեղափոխական նշանակութիւն կունենայ, իսկ նա յեղափոխութիւն չէ ցանկանում: Գլադստոն թէպէտ չափազանց յարգում է խղճի ազատութիւնը, բայց վճռել է կատարել պարլամենտի ցանկութիւնը Բրէդլօի վերաբերութեամբ:

Բօերների հետ դաշնագրութիւնը արդէն ստորագրված է: Տրէտօրիայի մէջ կայացաւ տեղական առաջնորդների մի մեծ ժողով, որին մասնակցում էին անգլիական մասնաժողովի անդամները և բօերները: Ժողովի ժամանակ յայտնվեցաւ անգլիական կառավարութեան դիտաւորութիւնները Տրանսվաալի մասին: Տեղացիներին թոյլ չը տուին խօսել: Առաջնորդներից շատերը բողոքեցին այդ անարդարութեան դէմ: Նրանք ասացին, որ Տրանսվաալը բօերներին չէ պատկանում, որ տեղացիները չեն ճանաչում բօերների գերիշխանութիւնը և որ հարկաւոր դէպքում նրանք պատրաստ են զէնքը ձեռքին պաշտպանել իրանց իրաւունքները: Անգլիայի մէջ Տրանսվաալի գործերը շարունակ զբաղեցնում են անգլիական հասարակական կարծիքին: Մի քանի անգամ ժողովներ են կայացել, որոնց ժամանակ բողոք է յայտնվել անգլիական կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ բօերների վերաբերութեամբ: Ժողովի ժամանակ ճառախօսներից մէկը ասաց, որ բօերները միայն մասամբ քաղաքակրթված են, որ նրանք զուրկ են գիտութենից և բնական խելքից և որ Անգլիայի տիրապետութիւնը բօերների համար շահաւէտ է: Ասում են, որ բօերների մէջ սարկութիւնը տարածված է: Նրանք որսում են դրացի ցեղերին և նրանց ծախում են: Այդ ժողովների ժամանակ կառավարութեան քաղաքականութիւնը պախարակվեցաւ:

Լոնդոնի մէջ օգոստոսի 3-ին բացված բժշկական կօնգրեսին չեն մասնակցում բժիշկ կանայք, մինչդեռ դրանից առաջ եղած վեց կօնգրեսներին նրանք մասնակցել են և նրանց իրաւունքները սահմանափակված չեն եղել: Մօտ 40 բժիշկ կանայք բողոքեցին նրանց իրաւունքները այս անգամ սահմանափակելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.

„Germania“ լրագիրը կարծում է որ այն տեսակցութիւնը որ կայանալու է Միւնխէնի մէջ աւստրիական կայսրի, բաւարական, սակսօնական և վիւրտեմբերգիական թագաւորների մէջ՝ նպատակ ունի ստորագրել այն վճիռը, որով Բադընի հերցօգին տրվելու է թագաւորի տիտղոսը: Այդ, ի հարկէ, կը կայանայ գերմանական կայսրի համաձայնութեամբ, որ արդէն ձեռք բերված է Գաշտէյնի տեսակցութեան ժամանակ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 օգոստոսի: „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է. չինական դեսպան Մարկիզ Ցզենգ օգոստոսի 3-ին այցելեց արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Գիրսին: Այս շաբաթ Ս. Պետերբուրգի մէջ սպասում են ծովային մինիստրութեան կառավարիչ Լեսօվսկուն, որ վերադառնում է անցեալ տարի չինական ջրերը ուղարկած արշաւանքից: Ս. Պետերբուրգի քաղաքապետ գեներալ Բարանօվի կարգադրութեամբ սկսած Ս. Պետերբուրգի պօլիցիայի քննութենից յայտնվեցան ամենաանմխիթար փաստեր, ցոյց տալով, որ պօլիցիայի վերանորոգութեան գործը կարօտ է արմատական փոփոխութիւնների: „С. Петерб. Вѣдом.“ լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով պէտք է վճռվի պալատական մինիստրութեան ոչնչացնելու հարցը: „Новости“ լրագիրը լսել է, որ կառավարչական շրջանների մէջ հարց է զարթեցրած երկաթուղիներով գնացողների տոմսակներից վերցնող պետական հարկը ոչնչացնելու մասին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 օգոստոսի: Պետական բանկի $5^0/_0$ տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 12 կ., երկրորդ 94 ր. 75 կ., երրորդ 94 ր. $75^1/_2$ կ., չորրորդ 94 ր. 12 կ., ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 228 ր., երկրորդ 227 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր. 75 կ., երկրորդ 91 ր. 75 կ., երրորդ 91 ր. 87 կ., ոսկի 7 ր. 77 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25,78 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 220 մարկ, Փարիզի վրա արժէ 271 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

և այդտեղ միայն վճռվի հայոց հարցը, չէ՞ որ մինչև այդ ժամանակ հայերը Թիւրքիայի հարստահարութեան տակ բոլորովին կոչնչանան, էլ ո՞ւմ համար է այն ժամանակ հարցի վճռումը. դրան մենք ասում ենք — գնա մեռիր, արի սիրեմ›: ‹Ուրիշ հնար չեմ տեսնում առ այժմ› ասեց փաշան ու վերկացաւ տեղիցը. իմացայ որ աուդիենցիան վերջացած է, վերցրի գլխարկս ու ծանօթիս հետ միասին տխուր տրտում դուրս եկանք փողոց: Հազիւ թէ մի տասը քայլ հեռացել էինք, երբ մեր դէմուդէմը եկող մի բարձրահասակ ու հաստ մարդ կանգնեցրեց հետս գնացող պարոնին ասելով՝ ‹բարեւ ձեզ, պ. Ջոնդ, սա ո՞ւսկէ կուգա՞ք ասանկ տխուր, գլխնիդ քարշ, չըլլայ փաշայէն›: ‹Այո՛, էֆենդի›, պատասխանեց բարեկամս, անկէ կուգանք, բայց թոյլ տուէք ծանօթացնեմ ձեզ ռուսաստանցի հայազգի բժշկի մը հետ›. մենք բարևեցինք իրար, դիմացինս պ. O. էֆենդին էր, պօլսեցի ազգասէրին մէկը, որոյ անունը շատ անգամ լըսած պէտք է լինի ընթերցողը: ‹Է՛յ, փաշային հետ հայոց հարցի մասին պիտի որ խօսած ըլլաք և նա ձեզ զուրցած է, որ հայերը սխալներ ըրին, իրենց ծրագիրը չընդունեցին և այլն և այլն, ասանկ չէ՞ մի›: ‹Այո՛, պատասխանեցի ես զարմանալով, թէ որտեղից գիտէ դա մեր խօսակցութեան առարկան: ‹Իշտէ ասանկ է, երբ մեր ուզածը չէք ընդունիր, լաւ չէք ըներ, միշտ սխալների մէջ կըլնիք, ուստի մեղաւորը դուք էք, իսկ մենք մեր պարտքէն ազատվեցանք: Է՛հ եղբայր, խօսքեր, խօսքեր միայն ու գործ չը կայ.... ինչ և իցէ, մնաք բարեաւ, հոս պիտի մտնեմ, գործ մ'ունիմ,›. այս խօսքերով հեռացաւ մեզնից իմ նոր ծանօթը:

‹Ասէք, խնդրեմ, պ. Ջոնդ, այդ ի՞նչ մարդ է, ես զարմացած եմ›:

‹Իրաւունք ունէք զարմանալու, դա այն մարդն է, որ իր ծառայութիւնը, իր պաշտօնը, իր բարձր դրութիւնը զոհեց ազգին, միշտ նրա համար կը մտածէր, միշտ նրա համար կաշխատէր և վերջապէս այնքան ըրաւ, որ տաճկի կառավարութիւնը ծուռ աչքով նայեց վրան և այժմ դա չէ կարող վերադառնալ ի Պօլիս, օտարութեան մէջ կը թափառի՝ գրեթէ օրվան հացին կարօտ›:

Թող բարեսիրտ ընթերցողը չը նեղանայ ինձանից, որ ես միշտ տխուր ու անմխիթար լուրեր կը հաղորդեմ իրեն. ինչ անեմ, այդ իմ մեղը չէ. ինչ կը տեսնեմ, ինչ կը լսեմ, այն էլ կը գրեմ, երբեք լաւը չեմ թագցնիր ու միայն վատի վրա չեմ խօսիր, ահա օրինակ մի երկու ուրախալի լուրեր ունեմ հաղորդելու և մեծ ուրախութեամբ կը գրեմ:

Նախ՝ Փարիզու հայ ուսանողները կամեցան, որ իրանց ընկերութիւնը Ֆրանսիայի կառավարութենէն ճանչցվի և այդ ընկերութեան կանոնագիրը հաստատվի, դրա համար նրանք խնդիրք տուին ներքին գործոց նախարարին, սա պահանջեց որ այդ խնդիրքը ստորագրեն 21 հայազգի անձինք, ոչ—ուսանողներ. Փարիզ գտնվող հայերը չը զլացան այդ պահանջմունքը կատարելու և ստորագրողների շարքում տեսայ և մեր հռչակաւոր նկարիչ Յ. Այվազօվսկու անունը. կասկած չը կայ, որ շատ շուտով ուսանողների ցանկութիւնը պիտի կատարվի, միայն մնում է անդամների թիւը շատացնել. այդ էլ կախված է մեզնից — հայերից: Երկրորդ՝ մեծապատիւ Այվազօվսկին մեծ ուրախութեամբ անդամ գրվեց վերոյիշեալ ընկերութեանը և իր մէկ պատկերի կէսը ընծայեց նրա գանձարանին: Պարզեմ խօսքս. պարոնի մէկ պատկերին Լօնդրայում տալիս են մի յայտնի գումար, նա չէր ուզում այդ գնով ծախել, բայց յետոյ յանձնեց իր գործակատարին, որ ծախէ այդ գնով և ստացած փողի կէսը, որ է մօտ 5 հազար ֆրանկ, ուղարկէ ընկերութեան. փառք և պատիւ նրա գերահռչակ անուան: Երրորդ՝ Լօնդրայում մի զմիւռնացի ազգասէր հայազգի կը բնակի՝ իշխան Ալլան Ապրօ Բագրատունի անունով, որը մի ընկերութիւն է կազմել Լօնդրայում հայոց Միացեալ ընկերութեան օգնելու համար. այդ ընկերութեան անդամները անգլիացիք են, ի թիւս նրանց կան մի քանի երևելի լօրդեր և «Times» լրագրի գլխաւոր խմբագիրը. այժմ, ինչպէս կը լսեմ, պարոնը մտադիր է գալ Փարիզ և այնտեղ ևս մի այդպիսի ընկերութիւն կազմել: Ահա ինչ կը գրէ Մանչեսթրէն ծանօթիս մէկը այդ անձի մասին. ‹Չը գիտեմ լսած էք արդեօք՝ իշխան Բագրատունի մը ունինք Նաբօլի բնակող, բայց այս մէկ երկու տարուանս մէջ երևան ելաւ հոս եկաւ, այժմ Լօնդօն կը բնակի և սրա արդեամբը անցեալ երեքշաբթի օր Վեստմինըստրի մայր եկեղեցոյն Երուսաղաատնը ժողովք մը եղաւ նախագահութեամբ աւագ երեց նշանաւոր Տին Ըսթանլիի *) ի նպաստ մեր Միացեալ ընկերութեան և մասնաժողով մը կազմվեցաւ, որուն բաւական ազնուական անձինք անդամ են անգլիացւոցմէ›: Փոքր ինչ յետոյ հետևեալը կը գրէ նոյն պարոնը Մանչեսթերի հայերի մասին. ‹մեր Մանչեսթերի հայոց ազգային զգացումը հետևեալէն գուշակեցէք. ասկից 15 օր առաջ Բարլամէնթի մէջ ‹Կիպրոս›-ի մասին դաշնադրութեան վիճաբանութեան առթիւ՝ մեր հայասէր անգլիացի բարլամէնթի անդամք հայոց խնդիրը յառաջ բերին և արտաքին գործոց քարտուղար Սըր-Ձարլս Տիլքէն և Կլատըստընէն ազդու խոստմունքներ առնելու պատճառ եղան հայոց խնդրոյ մասին. Լօնդօնի պր. Յակոբեանը (մի երիտասարդ հայ) Կլատըստընին և արտաքին գործոց պաշտօնեայ Լօրդ Կրանվիլին այս մասին շնորհակալութեան գիր մը կը պատրաստէ, որով այս պահուս հայոց վրա դրուած հազար ու մէկ բարբարոսութիւնները յիշելով կը խնդրէ, որ ժամ է հայկական խնդրոյն լուծումը նայուի և այլն և Հայաստանի կառավարիչ եւրօպացի մը ընտրվիլը կը խնդրէ (որովհետև տաճիկի հայ կառավարիչ չընդունվիլը հասկցուեցաւ և գնէ անէ՝ մեր ուզածը չը պիտի ըլլայ և տաճկէն ալ գէշ հայ կամ յոյն մը պիտի ըլլայ): Ի՞նչ կըսէք, տղան կը հոգնի, կը պատրաստէ այդ թուղթը և անձամբ ծախս կընէ, կելլէ կը գայ հոս (արդէն ինքը աղքատ, բայց աչքը կուշտ մէկն) մեր աղպըներուն ստորագրել տալու, ինչ կըսէք, չը ստորագրեցին բացի մի քանիներէ և այն ալ կեղծ ստորագրութեամբ ոմանք և միւսներն ալ աննշան անձինք››:

*) Մօտերքս ցաւօք սրտի կարդացի լրագիրներում այդ երևելի անձի մահվան լուրը:

Ժամանակ է արդէն վերջ տալ նամակիս՝ ներողութիւն խնդրելով բարեսիրտ ընթերցողից երկարախօսութեանս համար, միայն թողէք, խնդրեմ, մի երկու խօսք էլ ասեմ պ. Աբգարեանի վերաբերութեամբ. չը գիտէք, թէ ո՞վ է այդ պարոնը, դա Հնդկաստանցի հայ է մի, որ այժմ Լօնդրա կը բնակի և անհամար հարստութեան տէր է, դրա համար էլ զինքը հայոց Ռօթշիլդ կը կոչեն, ժառանգ չունենալով և ինքը ծեր լինելով՝ նա այս մօտիկ ժամանակներս մի անգլիացի փոքրիկ աղջիկ վերցրեց իբրև որդի և իր բոլոր հարստութիւնը նրա վրա հաստատեց, կարծես թէ թշուառ Հայաստանի մէջ այդ աղջիկներից չէր գտնվի......

Կ. Մելիք-Բեգլարեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԱՄԱՌ-ՔԱԹԻՊԱՅԻ

Բոլոր բանաստեղծութիւնների ժողովածուն, տպած Մոսկվայում ամենալաւ թղթի վերայ, հեղինակի վիմագիր պատկերով. գինը 50 կ. վաճառվում է ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ.

Նոյն տեղը վաճառվում են հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.

1) Ռոբինզոն-Կրուզօ՝ Աղանեան „ 60 կ.
2) Աչքերի տուպռակը՝ Լալայեան „ 10 „
3) Ծաղկաքաղ արձ. և չափ. բանից՝ Կոստանեան — „ 25 „
4) Ուսուցիչ հայոց լեզուի՝ Նազարեան — — — „ 40 „

Վերջին երկու դասագրքերից գումարով գնողները նշանաւոր զիջումն են ստանում։

144 Արծրունու գալերէա 144 ամենաէժան պահեստ մեբլի և հայելիների։

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ ОТДАЮТСЯ МАГАЗИНЫ ВЪ НАЙМЫ

Въ галлереѣ имѣются: вода, газовое освѣщеніе и телеграфная станція.

9—10

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԷՐԷՈՒՄ

ՎԱՐՁՈՎ ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ ՄԱԳԱԶԻՆՆԵՐ

Գալլէրէում կայ ջուր, գազի լուսաւորութիւն և հեռագրական կայարան։

9—10

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 30% ԷԺԱՆ ՔԱՆ ԹԷ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ. մուրաբաներ, կոնֆեկտներ, ԿԱԿԱՕ, բրինձ, ԱՄԱՆԵՂԷՆ, բօկալներ, թասեր, երես լուանալու ամաններ, չայնիկներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, կերակրի ամաններ (судки), մատուցարաններ, ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ԴԱՆԱԿՆԵՐ, գդալներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, մատիտներ, անտրակներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, ալբոմներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ՀԱԳՈՒՍՏ, տրիկօ, պարուսին, թաշկինակներ, երեսրբիչներ, կլեօնկա, գուլպաներ, ԹԱՄԲԵՐ, ՊՈՐՏ-ՎԷՅՆ, խերես, կօնեակ և այլն։ ԹԷՅ մեծ քանակութեամբ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար ՊՈՒԴԸ 44 ր., 46 ր., 48 ր., 50 ր., 52 ր., 54 ր., և այլն։ Այդ բոլորը կարելի է գտնել **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

Մի և նոյն տեղը էժան գնով. ՇԷՐԲԵՏ մագնեզիա, խմոր ԾԱՐԱՒԻ դէմ, ԽԻՆԱՅԻ գինի ջերմի դէմ, կարբօլեան ՓՕՇԻ, հեղուկ և ՍԱՊՈՆ, բժշկական թուղթ վատերկլօզետի համար, պարսկական փօշի։

44—100

ՄՕԾԱԿՆԵՐ կոտորելու փօշի։ Ծախվում է ԾԱՏՈՒՐՕՎԻ լամպի մագազինում։

Հրատարակութեամբ Ներսէսի Սիմէօնեանց լոյս տեսաւ գերմանացի բժիշկ Շրէբէրի „Տնային բժշկական մարմնամարզութեան“ գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը 45 պատկերով, որոց միջոցաւ կարելի է կատարել առողջապահական բազմատեսակ մարմնամարզական կրթութիւններ ամեն տեղ, ամեն ժամանակ և առանց գործիքի։ Նա յարմարացրած է ամեն հասակի արանց և կանանց համար։ Գինն է 40 կոպ. ծախվում է „կենտրօնական և կովկասեան գրավաճառանոցներում, նոյնպէս և պ. Մ. Վարդանեանցի մօտ.“ Тройцкій пер. типографія Вартанянца, въ Тифлисъ.

ՀԷՆՑ ԻՍԿՈՅՆ ՍՏԱՑՎԵԼ են մեծ քանակութեամբ հրացաններ, **ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ**, փամփուշտներ, **ԹԷՅ** առաջին տեսակի, բօկալներ և այլն։ **ՉՕԿ ԲՕՐ** (choke bore) **ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ** George Dau-ի գործարանից 120 ր., ռէվօլվերներ բուլդօգ 11 րուբլուց, 700 **ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ** 5—40 րուբլ։ Ծախվում է նոյնպէս պարուսին կիսագնով և ալբոմներ։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

9—12

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

Մ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՑԻ ԵՒ ԸՆԿ. ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆԸ

Տեղափոխվեցաւ Գանովսկայա փողոցից աւելի յարմարաւոր տեղ, այն է՝ ՏՐՕՅԻՑԻ փողոց № 11. փօտոգրաֆիստ Հէսէի քուչան։ Ընդունվում են ամեն լեզուով և ամեն տեսակ պատուէրներ անհամեմատելի գներով։

Նոյն տպարանում ընդունվում են և պատուէրներ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻ ՓՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ տպագրութեան համար փայտի և պղնձի վրա։

„Խ Ե Ն Թ Ը“

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՐԱՖՖԻԻ

Տպված մաքուր թղթի վրա, գիրքը բաղկանում 400 երեսից։ Թիֆլիսում ծախվում է „Մշակի“ խմբագրատանը, „կենտրօնական գրավաճառանոցում“, „կովկասեան գրավաճառանոցում“ պ. Զաքարիա Գրիգորեանցի մօտ, և պ. պ. Շահինեանցի, Բօղարջեանցի, Հովսէփեանցի ծխախոտի մագազիններում։

Գինն է 1 րուբլ 20 կոպ.։

ԵՂԲԱՐՔ Կ. ԵՒ Ս. ՊՕՊՕՎՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՆԻՑ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

Գրասենեակը Կուզնեցկի կամրջի վրա, Կ. Ս. Պօպօվի տանը։

Պատիւ ունինք յայտնելու հասարակաց գիտութեան, որ մեր ֆիրմայի **ԹԷՅԻ** առեւտրի համար բաց արինք նորերումս նոր խանութներ և հետեւեալ քաղաքներում։

ԽԱՐԿՈՎՈՒՄ—Պետրովսկի փողոցի վրա, սեփհական տանը.
ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ—Գօլօվինսկի պրոսպէկտի վրա, Միրիմանեան։ տանը։
ՍԷՎԱՍՏՕՊՕԼՈՒՄ—Բօլշոյ-Մօրսկօյ փողոցի վրա, Կօգէն վաճառականի տանը։

Ինչպէս այս, նոյնպէս և առաջուայ խանութները **Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ**, **ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ** և **ԿԻԷՎՈՒՄ**—թէյն որ առած է ֆունտերի, կէս ֆունտերի և քառորդ ֆունտերի, ուղարկվում է մեր գլխաւոր պահեստի խանութից, որ գտնվում է Մօսկվայում, Կրասնօսէլսկի փողոցի վրա, սեփհական տան։ 5—30

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԷԼ (աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ պահեստում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

51—150

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող։ Գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻՒՂ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը վրձին գլխացաւի դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն։

8—100

Արդէն ուղարկվեցաւ իւր բաժանորդներին **ՐԱՖՖԻԻ „ԽԵՆԹԸ“** անունով վիպասանութիւնը։ Նոր գնել ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել ՇՈՒՇԻ, կամ ուղղակի հրատարակչին, կամ Մահտեսի-Յակոբեանցի տպարանը։ ԲԱԳՈՒ՝ պ. Ալեքսանդր Թարխանեանցին, ԹԱՐՎԷԶ՝ պ. Գրիգոր Բէջանեանցին.

Հրատարակչի հասցէն. Шуша, въ конторѣ Арунянца АБѢЛУ АПРѢСЯНЦУ.

Նուխու ազգային-հոգեւոր դպրոցին հարկաւոր է մի ուսուցիչ ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան՝ 600 րուբ. ռոճիկով։ այլ և հարկաւոր են ուսուցիչներ Ղարաբաղի և Նուխու գիւղական դպրոցների համար։ Ցանկացողներին խնդրում եմ շուտով դիմել ինձ՝ Շուշի։

Թեմ. վերատեսուչ Յ. Տէր-Գրիգորեանց

4—5

Գրիգոր Տէր-Անտօնեան, որ առաջ բնակվում էր Կարս, իսկ այժմ տեղափոխվել է Թիֆլիս ընդունում է իր գերդաստանի մէջ Թիֆլիսի ուսումնարաններում ուսանող օտարաքաղաքացի վեց ուսանողներ, որոց երեքը արդէն պատրաստ են, ամսական 25 րուբլիով։ Իմ հասցէն (Արծրունու քարվանսարում Բուրջնեանցի կանտորը № 93)

2—3

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ համար **ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ Պ. Մ. ԼԵԲԵԴԻՆՍԿԻ** տեղափոխեց իր բնակարանը Օրլօվսկու տանը Խնտրիւտի մօտ։

3—5

ԹԷՅ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՆԱՉՈՂՆԵՐԸ պէտք է գնեն **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ թէյ լաւ տեսակի ֆունտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և համեմատեն առաջինը 1 ր. 60 կ. հետ և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեղ **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ**, որպէս զի իմանան Անգլիական խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ թէյի համեմատական **ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ**։ Բացի այդ Անգլիական խանութը կշտում է **ՄԱՔՈՒՐ** թէյ առանց **ԹՂԹԻ** և **ԱՐՃՃԻ**։

29—100

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
անունով **ՄԵՐ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐՈՒԱՅ** դասագիրքը լոյս տեսաւ և ծախվում է Կովկասեան ու Կենտրոնական գրավաճառանոցներում։

Գինն է 40 կոպէկ։

Իսկ ով ցանկանում է հատը 35 կոպէկով ձեռք բերել, գինը **ԿԱՆԽԻԿ** վճարելով և ճանապարհածախսը իր վրա առնելով՝

Թող դիմէ մեզ հետեւեալ հասցէով.

„Въ Тифлисъ.— На Авлабарѣ. Ивану Петровичу Назарьянцъ.“

ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ 4 ր., ծածկոցներ 1 ր., ծալվող աթոռներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՅՏ-ԱԹՈՌ 4 ր., ԲԱԶԿԱԹՈՌ-ՄԱՀՃԱԿԱԼ 10 րուբլ և աւելի, թէյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի ամսի քօրոցներ 50 կ., պատուելու ծխողների համար 60 կ. ֆունտը, անգլիական ՎԱՆՆԱՆԵՐ և այլն ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

10,000 զոյգ գուլպաներ 25 կ.—ից զոյգը, 10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ 30 կ.—1 ր., 7,000 մատուցարաններ 5 կ.—5 ր., 1,000 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400 արշին բօմազէյ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պարուսին 40 կ.—1 ր., 300 հատ ռէվօլվեր 4 ր.—35 ր., 700 ալբոմ ԿԻՍԱԳՆՈՎ, 10,000 ֆունտ թէյ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ.։ Եր կաթէ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի համար։ Ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։

26—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ 6 Августа 1881 года. Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.